

Mladá veda

Young Science

**Analýza technológií realizovania
povrchových úprav bazénov**

**Urban Exploration – URBEX
ako novum pre cestovný ruch**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 1, ročník 7., vydané v júli 2019

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Kostol svätého Ladislava, Spišský Štvrtok. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

SUBURBANIZACE V ZÁZEMÍ STATUTÁRNÍCH MĚST ÚSTECKÉHO KRAJE

SUBURBANISATION IN THE HINTERLANDS OF THE STATUTORY CITIES
OF THE ÚSTÍ NAD LABEM REGION

Miroslav Kopáček¹

Autor působí od roku 2015 jako odborný asistent na Katedře regionálního rozvoje a veřejné správy Fakulty sociálně ekonomické Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, zároveň od roku 2017 uskutečňuje kombinovanou formou doktorské studium v oboru Ekonomická geografie a regionální rozvoj na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity. Odborným zaměřením autora je regionální rozvoj s důrazem na prostorové plánování, přičemž v této oblasti se nejvíce zaměřuje na aplikaci principů a prvků udržitelné rozvoje do praxe a na problematiku populačně malých obcí.

The author is an assistant professor at the Department of Regional Development and Public Administration at the Faculty of Social and Economic Studies of Jan Evangelista Purkyně University in Ústí nad Labem from 2015; he is also studying a part-time postgraduate course in Economic Geography and Regional Development at the Faculty of Science of Ostrava University from 2017. The author focuses on regional development with an emphasis on spatial planning and, more specifically, the practical implementation of principles and elements of sustainable development and the question of low-population municipalities.

Abstract

The focus of this paper is the definition of suburban zones within five statutory cities of the Ústí nad Labem Region, with an emphasis on the assessment of the development dynamics of municipalities which belong to suburban zones. The analysis is focused on the development over a period of ten years in the selected indicators: the change in the population, the intensity of the housing construction, the change in the size of the land of an urbanised nature and the change in the number of economic entities. The main method applied is a comparative analysis and calculation of multi-criteria indicators for the determination of the development dynamics of the individual municipalities, which are the result of the arithmetic mean of the indexed values of applied indicators. The Ústí nad Labem Region is characterised by a set of statutory cities which are very close

---

¹ Adresa pracoviště: Ing. Miroslav Kopáček, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta sociálně ekonomická, Katedra regionálního rozvoje a veřejné správy, Moskevská 54, 400 96 Ústí nad Labem, Česká republika
E-mail: miroslav.kopacek@ujep.cz

geographically, with the suburban zones of the individual cities differing in terms of the number of municipalities. However, the zones are interlinked and constitute a single entity. Differences can also be observed in the individual suburban zones of the cities analysed due to the representation of municipalities within the categories according to development dynamics.

Key words: suburbanisation, suburban zone, hinterland, statutory city, the Ústí nad Labem Region

Abstrakt

Článek je zaměřen na vymezení suburbánních zón v zázemí pěti statutárních měst Ústeckého kraje s důrazem na zhodnocení rozvojové dynamiky obcí, které jsou součástí suburbánních zón. Analýza je zaměřena na vývoj za desetileté období ve vybraných indikátorech: změna počtu obyvatel, intenzita bytové výstavby, změna plochy půdy urbanizovaného charakteru a změna počtu ekonomických subjektů. Hlavní použitou metodou je komparativní analýza a výpočet vícekritériálního ukazatele pro stanovení rozvojové dynamiky jednotlivých obcí, který je výsledkem aritmetického průměru indexovaných hodnot aplikovaných ukazatelů. Ústecký kraj se vyznačuje souborem velmi geograficky blízkých statutárních měst, přičemž suburbánní zóny jednotlivých měst se z hlediska počtu obcí liší, ovšem v území jsou zóny vzájemně provázané, a tak tvoří jeden kompaktní celek. Rozdíly lze pozorovat i v jednotlivých suburbánních zónách analyzovaných měst, a to vzhledem k zastoupení obcí v rámci kategorií dle rozvojové dynamiky.

Klíčové slova: suburbanizace, suburbánní zóna, zázemí, statutární město, Ústecký kraj

Úvod

V současné době dochází v jednotlivých sídlech, která jsou součástí zázemí větších měst k rychlým změnám ve struktuře sídelní struktury, a to hlavně i v důsledku procesu suburbanizace. Suburbanizace je kontinuální proces, který je nedílně a neoddělitelně v současné době spjat s prostorovým utvářením sídel. Tím, že se tento proces odehrává dohází v jeho důsledku ke změnám ve vnitřní struktuře sídla a k utváření, potažmo transformaci struktury na vnějších částech a v zázemí sídla. Tento článek se zaměřuje na zázemí pěti statutárních měst Ústeckého kraje, a to Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem a Děčín s tím, že cílem je vymežit suburbánní zóny jednotlivých statutárních měst a zhodnotit dynamiku rozvoje obcí, které náleží do vymezených suburbánních zón z hlediska změn ve struktuře obcí ve vybraných aspektech za časové období deseti let.

Z hlediska metodiky je v článku použita metoda komparativní analýzy, a to z hlediska času a prostoru v rámci řešeného území - zázemí pěti statutárních měst Ústeckého kraje. Časová komparativní analýza vychází z porovnání stavu v roce 2006 s rokem 2016. Pro analýzu byla použita data z volně dostupných zdrojů Českého statistického úřadu, zpravidla z Veřejné databáze. Vzhledem k povaze řešeného tématu článek vychází teoreticky z česky psaných zdrojů.

Suburbanizace a její teoretická východiska

Suburbanizace jako proces je pokračováním procesu urbanizace, který se vyznačoval nárůstem městského obyvatelstva na úkor obyvatelstva venkovského (Wokoun, 2008). Při suburbanizaci dochází k přemístění obyvatelstva a jeho aktivit z jádrových částí měst do zázemí, přičemž kromě obyvatelstva dochází i k přesunu funkcí, které byly dříve typické pro centra města (Ouředníček, 2008). Wokoun (2011) a Toušek (2008) tuto definici více precizují, a to ve smyslu obyvatelstva, že z hlediska počtu obyvatel dochází jádrové oblasti města ke stagnaci, případně úbytku obyvatelstva a k nárůstu počtu obyvatel v okrajových částech města. Z hlediska změn v území je podstatou suburbanizace rozšiřování urbánního území Wokoun (2008). Přesun funkcí v rámci suburbanizačního procesu popisuje Šilhánková (2007) tak, že v suburbánní zóně vzniká zázemí pro tzv. „vystěhované funkce centra“, kterými je například funkce: maloobchodu (např. obchodní centra, supermarkety), volnočasových aktivit (např. multikina, sportovní aktivity) atd. Proces urbanizace odstartoval a byl, potažmo je umocněn technologickým pokrokem a rozvojem dopravní infrastruktury, přičemž v důsledku toho došlo k oddělení místa výkonu pracovní činnosti a bydlení, a tak se i změnil poměr ekonomické aktivity v centrech měst k okrajovým částem, a to ve prospěch okrajových částí (Wokoun, 2008).

Sýkora (2003) uvádí, že suburbanizace je obvykle chápána jako rozšiřování města do prostoru, přičemž povaha nově zastavěného území města se mění oproti území stávajícímu, a to tím, že v těchto oblastech je nižší hustota zalidnění. Hustotou zalidnění se zabývá Hnilička (2012), který konstatuje, že například veřejnou dopravu je možné zavést v okrajových částech měst, kde je minimální hustota zalidnění 50 obyvatel na hektar a při hustotě zalidnění 100 obyvatel na hektar je z hlediska struktury území reálné se pěšky dopravit k nějaké cíli jako například pošta nebo obchod. Pokud hodnota oblasti v sídle vykazuje nižší hodnotu osídlení, než 100 obyvatel na hektar, tak tato oblast zpravidla nefunguje jako samostatná čtvrť a místní obyvatelé jsou nuceni využívat pro všechny své potřeby individuální automobilovou dopravu (Hnilička, 2012).

Sýkora (2003) dodává, že při samotném procesu suburbanizace mohou vznikat i tzv. suburbie. Označení suburbie vzniklo z latinského sub urbe, což v překladu znamená podléhající městu. V přeneseném slova smyslu se jedná o nově zastavěné území v okrajových částech, které navazuje na stávající zástavbu (Giddens, 1999). V rámci suburbanizačního procesu je možné charakterizovat čtyři stádia v rámci změn města a jeho zázemí: „*relativní decentralizace městského regionu - jádro, zázemí i celý region rostou, ale růst zázemí je silnější než růst jádra; absolutní decentralizace městského regionu - zázemí a region jako celek rostou, jádro populačně ztrácí; celý region populačně ztrácí, přičemž zázemí roste; celý region populačně ztrácí a ztrácí i jádro a zázemí*“ (Wokoun, 2011, s. 57).

Suburbanizaci můžeme rozdělit na dva základní druhy, a to z hlediska toho jakou funkci nově zastavěné území plní. Základní dělení je na suburbanizaci rezidenční, která plní obytnou funkci a suburbanizaci komerční, která plní obslužnou a pracovní funkci (Ouředníček, 2008). Wokoun (2008) k rezidenční suburbanizaci dodává, že vzniká v důsledku toho, že obyvatelé preferují bydlení ve vlastní nemovitosti (zpravidla v rodinném domě), upřednostňují vyšší kvalitu životního prostředí a využívání nákupů v komerčních zónách. Toušek (2008) definuje dva hlavní proudy hybných sil, které zapříčiňují suburbanizační

procesy, a to tzv. push a pull faktory, přičemž jako push faktor jsou vnímány aspekty, které jsou založeny na negativním vnímání a zkušenostech s bydlením v centru měst, které je doprovázeno např. nespokojeností občanů s kvalitou života v centru města, zvýšením cenové hladiny v jádrové části města, a nebo vyšší mírou kriminality, oproti tomu pull faktory jsou spojeny s pozitivními efekty, které jsou spjaté s bydlením v suburbánní zóně jako například domnělé potvrzení sociální prestiže, příslušnosti k v hierarchii společnosti vyšší a movitější sociální vrstvě.

Suburbanizaci jako proces lze potlačit pouze tím, že se co nejefektivněji využije stávající území města, a to tak, že město bude atraktivní pro každodenní život ve smyslu naplnění všech aspektů potřebných pro kvalitní bydlení (Jehlík, 2013). Hnilička (2012) a Maier (2012) tento pohled na řešenou problematiku potvrzuje tím, že je potřeba akcentovat lepší využití již zastavěného území města před dalším zábořem další půdy. Nekontrolovatelná a žádným způsobem neřízená suburbanizace může vyústit v nekoordinované a neracionální rozložení a proniknutí zástavby do krajiny, čím vzniká tzv. sídelní kaše (ang. urban sprawl). Tento trend, který nekoresponduje s principy udržitelného rozvoje, se dá označit jako extenzivní zastavování území. Zastavovaná plocha zpravidla plní přírodní funkce (zemědělská půda, les) a tím dochází k potlačování jejich přirozených ekologických funkcí (Maier, 2012). Pokud se rozvoj území odehrává na principech, které jsou zcela opačné k rozvoji, který naplňuje podstatu urban sprawl, tak ho můžeme označit za smart development (Ouředníček, 2008). Kromě neracionálního záboru půdy a neefektivního využívání území může suburbanizace přinášet i kumulativní problémy jako například nárůst dopravního zatížení v okrajových částech měst nebo vytváření sociální segregace tím, že movitější obyvatelstvo opouští jádrové části měst a přesouvá se na okraje měst do suburbii rezidenčního charakteru (Ouředníček, 2013).

Metodika použitá pro výzkum

V rámci analýzy byly použity tři metodiky, které jsou v následujících podkapitolách popsány. První metodika byla zaměřená na vymezení suburbánních zón jednotlivých krajských měst, potažmo vzorku obcí, který jej tvoří. Podstatou druhé metodiky bylo identifikovat indikátory s dostupnými zdroji dat, které reálně odrážejí proces suburbanizace a ve finále třetí popsaná metodika je zaměřena na samotný proces analýzy dat, na základě kterého byly sestaveny jednotlivé skupiny obcí z různou dynamikou rozvoje v čase.

A) Vymezení výzkumného území

Pro vymezení suburbanizačních zón, v rámci kterých působí změny dynamika pěti statutárních měst Ústeckého kraje, byl aplikován následující pracovní postup pro sestavení vzorku obcí, které tvoří suburbánní pás v důrazem na časovou dojezdnost do spádového centra (statutárního města), přičemž tato metoda byla již použita ve studii Smutek (2016).

- 1) V první fázi byla zjišťována časová dojezdnost z centra statutárního města do všech obcí, které jsou součástí okresu předmětného města. Po zmapování byly do analýzy vzaty všechny obce, které mají dojezdnost z centra předmětného statutárního města do centra obce 25 minut (včetně). Obce, u kterých čas dojezdu je vyšší než 25 minut, byly obce z analýzy vyloučeny. Pro stanovení času dojezdu byla použita internetová

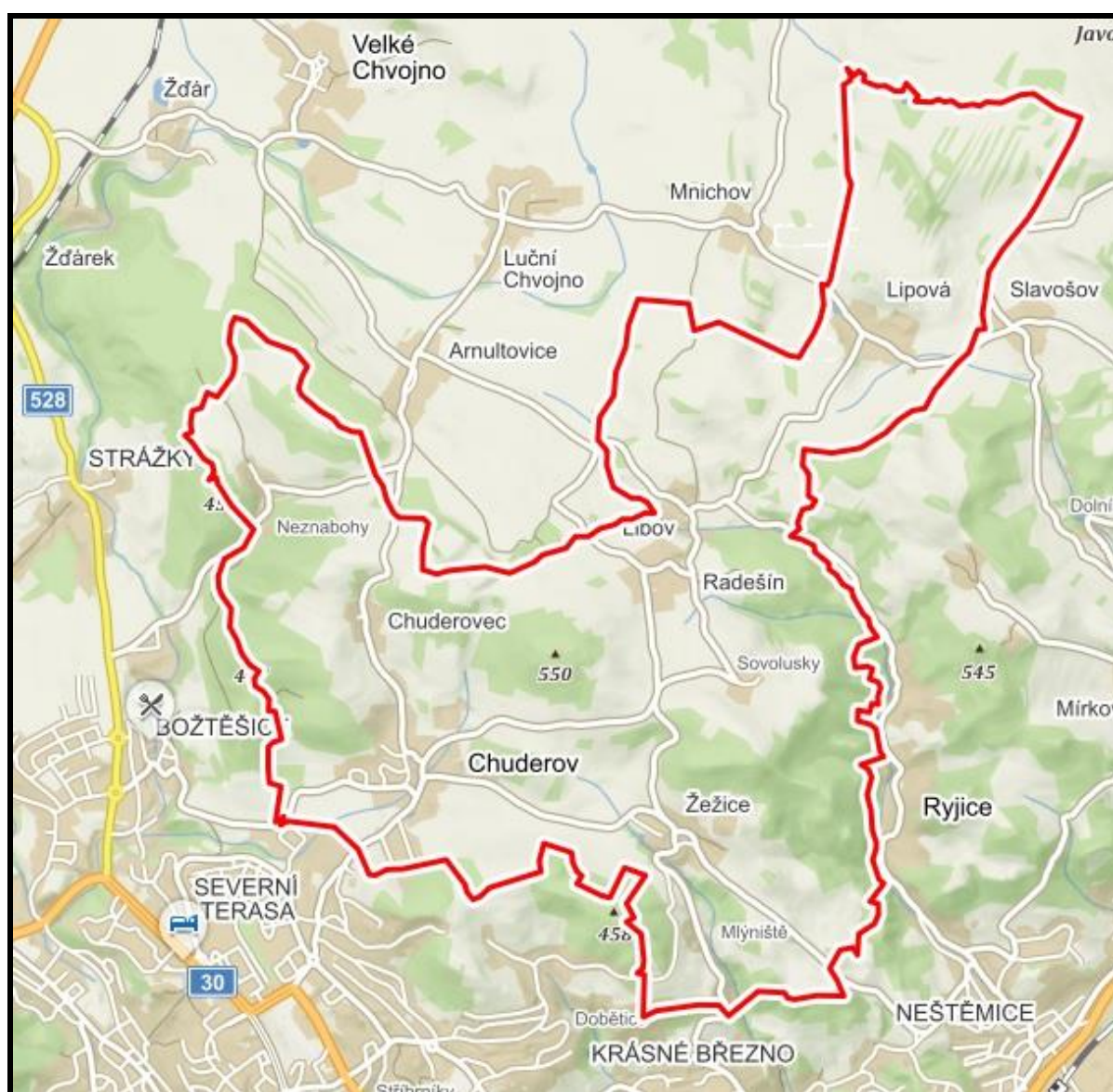

stránka Mapy.cz (2017), přičemž vyhledávání trasy bylo nastaveno na trasu nejrychlejší, další možností byla trasa nejkratší, ale ta v této fázi nebyla vůbec využita.

- 2) Směrem na sever od statutárních měst respektovalo vymezení analyzovaného prostoru státní hranici České republiky, jelikož u některých měst jsou v dojezdu do 25 minut dostupné i některé obce ve Spolkové republice Německo. Co se týká překryvu suburbánních zón s územím jiného kraje, nežli Ústeckého, tak k tomu došlo pouze v zázemí okresu Děčín. Ovšem jednalo se pouze o jednu obec, a tak nebyla do analýzy zahrnuta, jelikož analýza byla cílem práce zaměřena pouze na území Ústeckého kraje. Ovšem pokud obec náleží do jiného kraje, než je spádové město a zároveň by byla ve stanovené dojezdové vzdálenosti, tak by obec v jiné analýze při použití této metodiky mohla být zahrnuta také, vždy záleží, jak je definovaný cíl výzkumu.
- 3) Vzhledem ke specifické sídelní struktuře Ústeckého kraje, kde jsou statutární města situována z hlediska vzdálenosti (časové a geografické) blízko sebe, došlo by u vymezení obcí dle bodu 1 u nezanedbatelného počtu z nich k překryvu, potažmo vymezení spádové příslušnosti ke dvou a ojedinele i třem statutárním městům. V těchto případech rozhodovalo administrativního vymezení okresů, tedy prioritní bylo, ke kterému okresu statutárního města příslušná obec náleží, a to bez ohledu časovou vzdálenost, která v ojedinelých případech mohla být kratší i do statutárního města, které je v sousedním okrese.
- 4) Směrem na jih, za hranice okresů statutárních měst, byly jednotlivé spádové oblasti rozšířeny ještě o obce z dalších dvou okresů Ústeckého kraje, a to okresu Louny a Litoměřice. Obce v těchto okresech byly podrobeny analýze časové dojezdové vzdálenosti do všech pěti statutárních měst kraje, přičemž pokud dojezd z centra obce do centra alespoň jednoho ze statutárního města byl do 25 minut (včetně), tak byla obec zahrnuta do výzkumného vzorku.
- 5) Pokud byl dojezd 25 minut a méně z předmětné obce nižší do dvou a více statutárních měst, tak se obec přiřadila k městu, kde je časový úsek nižší. Pokud obec vykazovala totožný čas do více statutárních měst, tak se přihlíželo ke vzdálenosti geografické (fyzické) a obec byla přiřazena ke statutárnímu městu, které bylo z hlediska kilometrů blíže.

Výše uvedená metodika pracuje s obcemi, ovšem to může být z hlediska reálné struktury problém, jelikož to neodráží zcela reálně vztahy v území. Vzhledem k celkově velmi diverzifikované struktuře sídelní struktury České republiky (ČSÚ, 2017), existuje v území mnoho obcí, které de facto z hlediska fyzických předpokladů působí samostatně, ale ve své podstatě jsou pouze místními částmi jiné obce. Konkrétní příklad je uveden v rámci obrázku 1, kde je zvýrazněno území obce Chudarov. Nicméně jednotlivé místní části z hlediska oddělené zástavby vypadají v území de facto jako samostatné obce. Z hlediska zákona o obcích (zákon č. 128/2000 Sb.), je ovšem na vymezeném území pouze jedna obec, a to již zmíněný Chudarov. Ostatní sídelní jednotky Chudovec, Libov, Lipová, Radešín a Žežice jsou pouze místními částmi obce Chudarov. Zvláštními případy jsou Neznabohy a Sovolusky, které nemají ani status místní části. V rámci metodiky použité pro tento výzkum může výše uvedený aspekt ovlivňovat vymezení vzdálenosti, potažmo spádovosti dle času dojížděky.

Data Českého statistického úřadu obsahují (mimo velkých měst) hodnoty za kompletní obce, tedy celkové hodnoty jak za „hlavní místní část“, tak i za všechny její další místní části. Vzhledem k tomu časové vzdálenosti jsou měřeny prostřednictvím Mapy.cz (2018), tak z centra statutárního města do analýzy vstupuje čas do centra místní části Chudarov obce Chudarov. Centrum příslušného statutárního města Ústí nad Labem je situováno na jihozápad od této obce, a tak je výrazněji blíže, než místní část Lipová, která je vůbec nejdále. V tomto případě se jedná o obec, která bezprostředně sousedí se statutárním městem, ale v jiných případech by vzhledem k výše uvedeným skutečnostem mohlo dojít k vyloučení nebo naopak zařazení území obce, která z větší části neodpovídá stanovené dojezdové vzdálenosti. Důležité je brát v potaz fakt, že dojezdnost vychází sice z hlavní místní části, ale do analýzy vstupují data, která jsou vypovídající o stavu celého území obce (všech jejích místních částí).

Obr. 1 – Vymezení území obce Chudarov (okres Ústí nad Labem)

Zdroj: Mapy.cz 2018

B) Ukazatele pro sledování rozvojové dynamiky obcí

Metodika pro sledování změn v rámci území obcí byla vícekritériální, celkem obsahovala čtyři sledované ukazatele z hlediska toho, jakých změn doznávají v čase, a to zpravidla v horizontu 10 let (pokud jsou relevantní a komparovatelná data v tomto časovém úseku dostupná). Jako sledované veličiny byly stanoveny následující ukazatele:

- 1) Změna počtu obyvatel. V rámci tohoto ukazatele se vycházelo z absolutního počtu obyvatel v obci, přičemž se sledovala změna za desetileté období, a to od 31. 12. 2006 do 31. 12. 2016. Změna počtu obyvatel do roku 2016 byla počítána procentuálně s tím, že rok 2006 byl brán jako báze (100 %).
- 2) Intenzita bytové výstavby. Tento ukazatel byl vypočítán jako průměr deseti ročních hodnot od roku 2007 do roku 2016. Intenzita bytové výstavby v jednotlivých dílčích letech byla vypočítána podílem celkového počtu dokončených bytů a počtem obyvatel v obci. Tento podíl, který značí intenzitu bytové výstavby, se zpravidla dále ještě přepočítává na obyvatele (1 000 nebo 10 000), ale to není z hlediska principu další analýzy dat nutné učinit.
- 3) Změna plochy půdy urbanizovaného charakteru. Ukazatel založen na relativní změně za desetileté období mezi 31. 12. 2006 a 31. 12. 2016 v rámci složek půdy, které jsou urbanizované. Jako urbanizované lze v první řadě označit zastavěné plochy a nádvoří, dále ještě zahrady a v neposlední řadě i ostatní plochy (Šilhánková, 2010). Mezi ostatní plochy patří všechny pozemky, které svým účelem nejsou součástí jiné kategorie, tedy nejsou ornou půdou, chmelnicí, vinicí, ovocným sadem, trvalým travním porostem, lesním pozemkem ani vodní plochou (ČÚZK, 2014). Ostatní plocha má celkem 16 podkategorií, z nichž 13 se dá jednoznačně jako urbanizované, a tak je i komplexně možné celou kategorii ostatní plocha označit jako urbanizovanou (Šilhánková, 2010). Samotný výpočet byl založen na výpočtu podílu urbanizované plochy na celé výměře obce na počátku a na konci sledovaného období. Následný rozdíl podílů vyjádřený v procentních bodech byl celkovým výstupem.
- 4) Změna počtu ekonomických subjektů. U tohoto ukazatele byla plánovaná analýza změny počtu ekonomických subjektů za desetileté období, tedy od 31. 12. 2006 do 31. 12. 2016. Ovšem vzhledem ke změně metodiky, která se uskutečnila v roce 2013, nejsou data před tímto rokem plně z hlediska reprezentativnosti komparovatelná s daty v roce 2013 a později (ČSÚ, 2013). Z tohoto důvodu byla do analýzy použita z časového hlediska nejrozsáhlejší dostupná relevantní časová řada, tedy změna za tři roky mezi 31. 12. 2013 a 31. 12. 2016. Výpočet probíhal zcela analogicky jako u změny počtu obyvatel, který je uveden v bodě 1, pouze s tím rozdílem, že základní bázi (100 %) byl rok 2013.

Potenciální slabinou této metodiky je to samé jako u metodiky popsané v předchozí podkapitole 2.1. Jelikož mnoho populačně menších obcí se dělí na jednotlivé místní části, tak je reálné, že v určitých obcích mohou míst jednotlivé místní části poměrně odlišnou rozvojovou dynamiku. Ovšem do analýzy dle dat Českého statistického úřadu mohou ovšem vstupovat (s výjimkou měst, kde některá data za místní části jsou dostupná) pouze obce jako celek, a tak je reálné, že i když některá obec (přesně řečeno místní část) může vykazovat

vysokou hodnotu změny v analyzovaném období, ovšem do analýzy nevstoupí nebo bude zařazena do nižší kategorie, protože její hodnoty jsou součástí komplexních dat o obci jako celku a ty mohou být sníženy o hodnoty jedné další případně více dalších místních částí.

C) Vytvoření kategorií obcí dle rozvojové dynamiky

Vytvoření kategorií je založeno na výpočtu souhrnného vícekritériálního ukazatele, který je založen na aritmetickém průměru indexovaných hodnot jednotlivých ukazatelů. Tato metoda byla definována v rámci metodiky Chabičovská et al. (2012), která se zaměřovala na vymezení oblastí, u kterých je nutná podpora na krajské úrovni. Metodiku na prostředí Ústeckého kraje v rovině správních obvodů obcí s rozšířenou působností a správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem aplikoval Kopáček (2017). Pracovní postup metodiky je následující:

- 1) Výpočet indexované hodnoty jednotlivých indikátorů, který je založen na přepočtu absolutních hodnot na hodnoty relativní s tím, že je pro přepočet použita škála od 0 do 100, na které 0 odpovídá hodnotě obce, u které v celém analyzovaném souboru byla zjištěna nejnižší hodnota ukazatele a analogicky hodnota 100 je přiřazena obci, která vykazuje v souboru obcí hodnotu ukazatele nejvyšší. Přepočet probíhá prostřednictvím následujícího zlomku:

$$x = \frac{x_i - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}}$$

Ve výše uvedeném zlomku „ x je normovaná hodnota ukazatele, která vykazuje hodnotu na výše uvedené škále. Dále x_i je individuální hodnota územního celku, $x_{\max}$ je maximální hodnota územního celku u příslušného ukazatele a $x_{\min}$ je minimální hodnota územního celku u příslušného ukazatele“ Kopáček (2017).

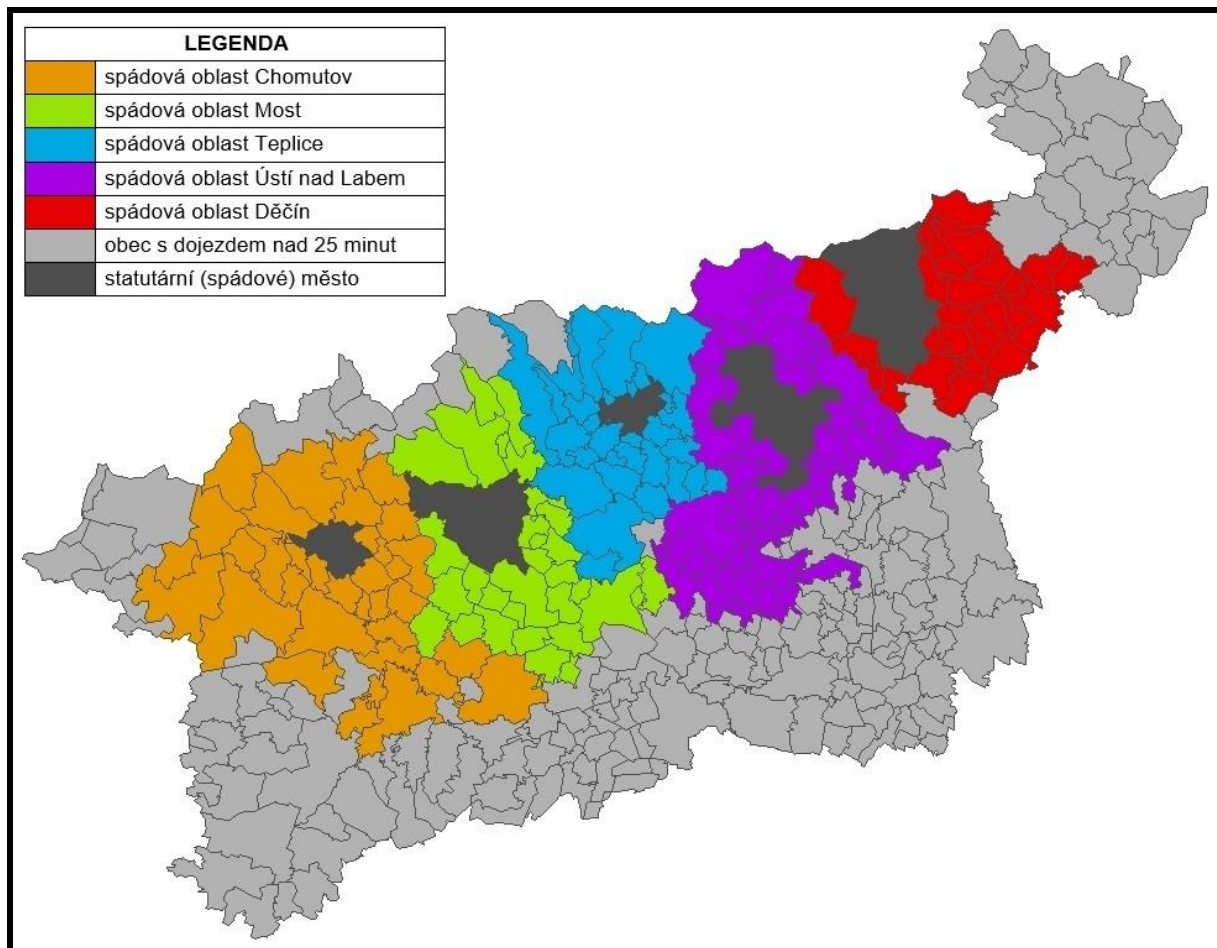
- 2) Výpočet souhrnného vícekritériálního ukazatele rozvojové dynamiky pro každou obec. Jedná se o aritmetický průměr jednotlivých indexovaných hodnot čtyř ukazatelů uvedených v textu výše za každou obec.
- 3) Vytvoření kategorií obcí dle stupně dynamiky rozvoje. Tento krok je založen na rozdělení statistického souboru hodnot, který vznikl v rámci předchozího bodu na pět z hlediska rozsahu stejně velkých kategorií, přičemž jednotlivé kategorie mají dle klesající rozvojové dynamiky obcí následující označení: silná, nadprůměrná, průměrná, podprůměrná a slabá.

U této metodiky je důležité poznamenat, že dle Kopáček (2017) je možné určité zkreslení při indexaci, jelikož metodika nepočítá s odfiltrováním nebo potlačením významu extrémních hodnot pokud se vyskytují pouze třeba jenom v jednom analyzovaném územním celku. Ovšem vzhledem k použité desetileté časové řadě v rámci výzkumu extrémní hodnoty podléhají určité difuzi.

Výsledky analýzy

Území Ústeckého kraje (jeden z vyšších územně samosprávných celků České republiky) tvoří 354 základních územně samosprávných celků (obcí), přičemž 5 z nich má statut statutárního města, a to: Ústí nad Labem, Most, Chomutov, Teplice a Děčín. Z hlediska

metodiky uvedené v textu výše pro vymezení analyzovaného území z hlediska dojížděky (maximálně do 25 minut do alespoň jednoho centra z pěti statutárních měst v kraji) bylo do řešeného souboru zahrnuto celkem 176 obcí (50,4 % z celkového počtu obcí v kraji bez statutárních měst).

Obr. 2 – Vymezení suburbánních pásů statutárních měst Ústeckého kraje z hlediska časové dojezdnosti z centra obce do centra spádového města

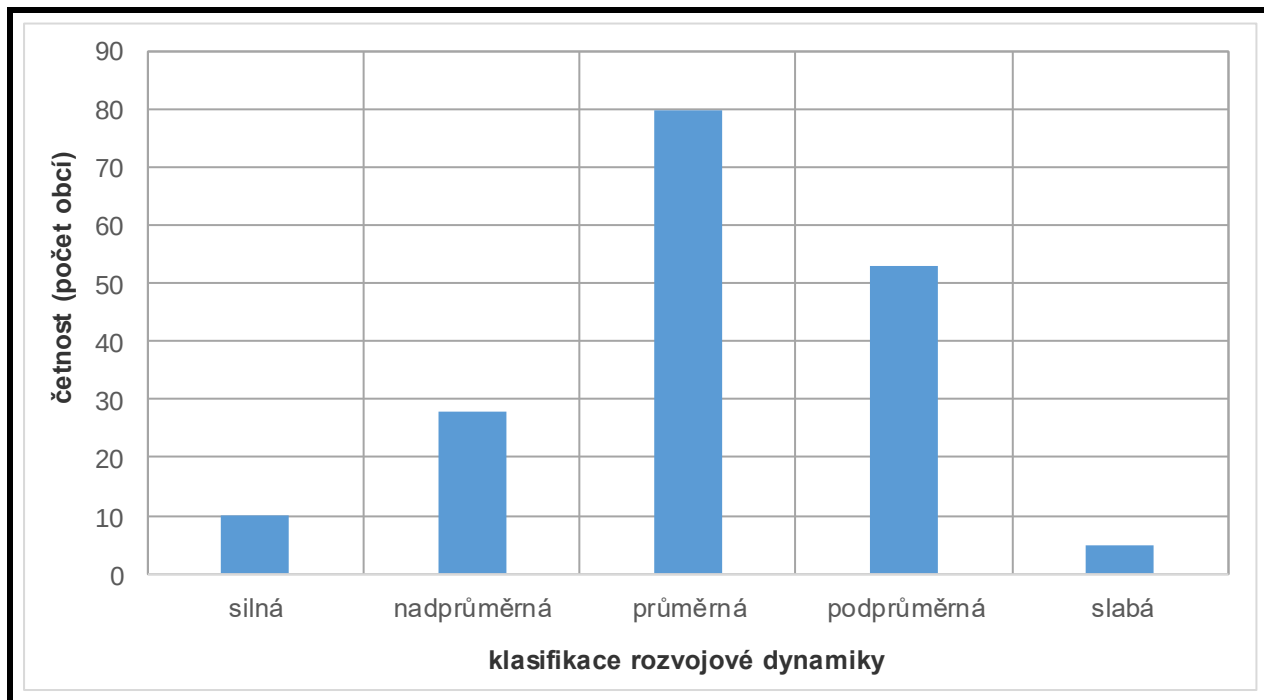
Zdroj: ČSÚ 2017, Mapy.cz 2017, vlastní zpracování

Z hlediska kvantity má nejpočetnější suburbánní zázemí město Ústí nad Labem, a to 51 obcí. Následuje Chomutov, který má 34 obcí a Most s Teplicemi, kde je evidován shodný počet 31 obcí a nejméně 29 obcí v zázemí má Děčín. Co se týká příslušnosti obcí k jednotlivým okresům, tak 100 % obcí ze svého okresu do svého zázemí má zahrnuto pouze Ústí nad Labem. Teplice mají 93,9 % obcí ze svého okresu ve svém zázemí, Most 80,0 %, Chomutov 62,8 % a nejméně Děčín 56,9 %. U zbylých dvou okresů, které nemají na svém území statutární město, došlo u 30 obcí k zařazení do suburbánních zón, a to 29 k Ústí nad Labem a 1 k Mostu a dále 18 obcí z okresu Louny v 10 případech k Mostu a v 8 k Chomutovu.

Vzhledem k tomu, že klíčovým aspektem je časová dojížděka prostřednictvím individuální dopravy, tak vymezení suburbánních zón jednotlivých statutárních měst velmi ovlivňuje dopravní infrastruktura. Z grafického znázornění je patrné, že jak zázemí Ústí nad Labem je determinováno dálnicí D8 směrem na jih a jihozápad, tak i vymezení zázemí

Chomutov je vymezeno dálnicí D7 ve směru na jihovýchod od města. Obě dálnice (D7 i D8) vedou směrem na hlavní město Praha, které je ve vzdálenosti pod 100 km a z hlediska času je v dojezdu pod jednu hodinu.

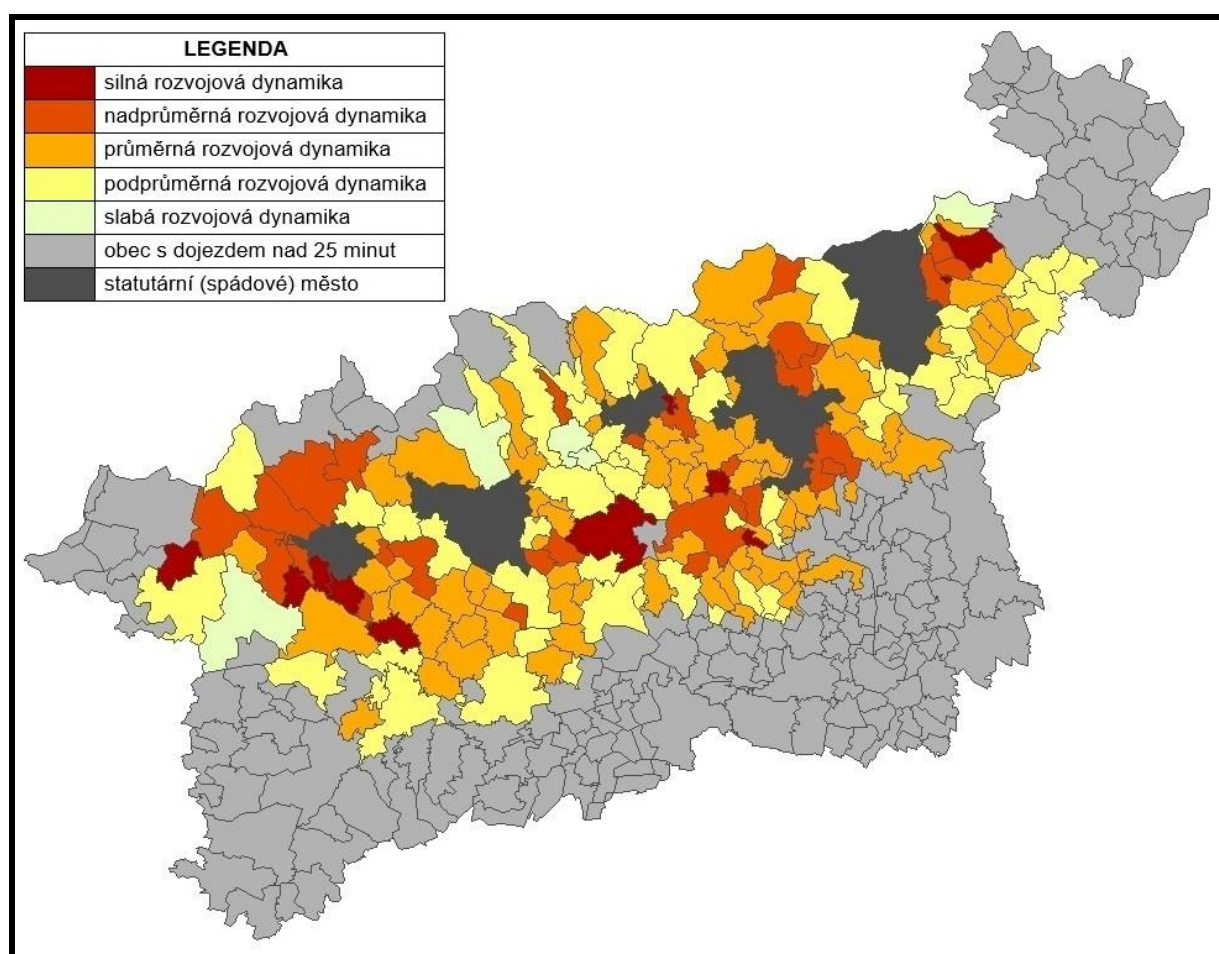
Graf 1 – Histogram - četnost obcí v jednotlivých kategoriích z hlediska klasifikace rozvojové dynamiky v suburbánních pásech statutárních měst Ústeckého kraje
Zdroj: ČSÚ 2017, vlastní výpočty a zpracování

Z hlediska četností obcí v jednotlivých kategoriích dle hodnocení rozvojové dynamiky spadá nejvíce obcí (celkem 80; 45,5 %) do kategorie průměrná. Dále 53 obcí (30,1 %) lze označit z hlediska rozvojové dynamiky za podprůměrné a 28 (15,9 %) za nadprůměrné. Krajní kategorie jsou z hlediska četnosti nejslabší, rozvojovou dynamiku má 10 (5,7 %) obcí silnou a 5 (2,8 %) obcí slabou.

SUBURBÁNNÍ ZÓNA MĚSTA	ROZVOJOVÁ DYNAMIKA									
	silná		nadprůměrná		průměrná		podprůměrná		slabá	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Chomutov	4	11,8	9	26,5	11	32,4	9	26,5	1	2,9
Most	0	0,0	3	9,7	18	58,1	9	29,0	1	3,2
Teplice	3	9,7	3	9,7	10	32,3	13	41,9	2	6,5
Ústí n. L.	1	2,0	10	19,6	30	58,8	10	19,6	0	0,0
Děčín	2	6,9	3	10,3	11	37,9	12	41,4	1	3,4
celkem	10	5,7	28	15,9	80	45,5	53	30,1	5	2,8

Tabulka 1 – Četnost obcí z hlediska rozvojové dynamiky v rámci jednotlivých suburbánních zón statutárních měst Ústeckého kraje
Zdroj: ČSÚ 2017, vlastní výpočty a zpracování

Procentuálně nejpočetnější skupinu obcí se silnou rozvojovou dynamikou má ve svém zázemí Chomutov, který obdobně dominuje v druhé skupině, a to s nadprůměrnou rozvojovou dynamikou. Nejvíce obcí v průměrnou rozvojovou dynamikou je evidováno v zázemí Ústí nad Labem a Mostu, přičemž obě města vykazují majoritní podíl této skupiny (více než 50 %), naopak nejméně, a to přibližně jednu třetinu obcí v této kategorii má Chomutov. Podprůměrnou rozvojovou dynamiku vykazují nejvíce obce kolem Teplic a Děčína, přičemž mezi prvním a druhým městem je rozdíl pouze 0,5 procentního bodu. U této kategorie je také možné pozorovat fakt, že tato kategorie je poměrně obdobně dominantní jako předchozí u všech pěti měst, jelikož ve všech zázemích má podíl přibližně 20 % nebo více. Poslední kategorii, která sleduje obce se slabou rozvojovou dynamikou je celkem pouze pět obcí, přičemž dvě jsou v zázemí Teplic.

Obr. 3 – Klasifikace obcí v suburbánních zónách statutárních měst Ústeckého kraje
z hlediska rozvojové dynamiky

Zdroj: ČSÚ 2017, vlastní výpočty a zpracování

Nejvíce obcí se silnou rozvojovou dynamikou je z územního hlediska alokováno do zázemí města Chomutov, a to celkem 4. Další 3 náleží do zázemí Teplic, 2 do Děčína a 1 obec k Ústí nad Labem. Obce s nadprůměrnou rozvojovou dynamikou jsou převážně sousedními obcemi statutárních měst, je možné tedy konstatovat, že na ně přímo dopadají aspekty rozšiřování těchto velkých měst. Obce se silnou rozvojovou dynamikou se až na výjimky u Chomutova

a jedné u Teplic nachází dále od statutárních měst, ovšem zpravidla v dojezdové vzdálenosti do cca 15 minut. Největší shluky obcí s průměrnou rozvojovou dynamikou lze zaprvé sledovat v zázemí Ústí nad Labem a jihovýchodně od Teplic a zadruhé jižně od Mostu a jihovýchodně od Chomutova. Obce vykazující podprůměrnou rozvojovou dynamiku jsou téměř, až rovnoměrně rozptýleny po celém analyzovaném území všech suburbánních zón pěti statutárních měst. Obce se slabou rozvojovou dynamikou jsou nejvíce koncentrované mezi Teplicemi a Mostem, do oblastí velmi industrializovaných.

Závěr

Suburbánní zóny pěti statutárních měst Ústeckého kraje jsou vzájemně provázené a z hlediska prostoru tvoří kompaktní pás přes celý kraj. Pro vymezení suburbánních zón na základě dojížděky je hlavním determinantem silniční infrastruktura, a to zpravidla rychlostního charakteru. I z tohoto důvodu suburbánní pásy vizuálně netvoří homogenní prstence kolem analyzovaných statutárních měst, ale třeba u Ústí nad Labem dochází k tomu, že některé obce geograficky blízké nabyly do suburbánní zóny zahrnuty, ovšem obce geograficky vzdálenější ano. K tomuto došlo zpravidla v prostoru jižně od Ústí nad Labem, kde i výše uvedený fakt způsobí fyzické bariéry prostoru na straně jedné, a to České středohoří (přesně jeho část Porta Bohemica) a existence dálnice D8 na straně druhé.

Rozdělení obcí z hlediska klasifikace jejich rozvojové dynamiky v kraji jako celku odpovídává Gaussovu normálnímu rozdělení, nejvíce obcí má průměrnou rozvojovou dynamiku, následují skupiny s nadprůměrnou a podprůměrnou dynamikou a nejmenší zastoupení je evidováno u skupin se silnou a slabou dynamikou. Silná a nadprůměrná rozvojová dynamika obcí je nejvíce evidována v zázemí města Chomutov, které následuje město Ústí nad Labem. Zkoumání a vzájemná komparace obcí z hlediska změn jejich struktury v rámci jednotlivých kategoriích dle rozvojové dynamiky by byla jistě příležitostí pro další výzkum se zaměřením na problematiku suburbanizace větších měst.

Tento článok odporúčala na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

Ing. Lucie Horáčková

Projekt podpořen grantem v rámci studentské grantové soutěže na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP-SGS-2018-45-003-2).

Použitá literatura

1. ČSÚ, 2013. *Metodika ukazatelů (nejdůležitější údaje)* [online]. Praha: Český statistický úřad, [cit. 28. prosince 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xs/metodika-ukazatelu-nejdulezitejsi-udaje>
2. ČSÚ, 2017. *Veřejná databáze* [online]. Praha: Český statistický úřad, [cit. 19. prosince 2017]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afPfm=home
3. ČÚZK, 2014. *Technické podrobnosti pro správu katastru* [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální [cit. 28. prosince 2017]. Dostupné z: [http://www.cuzk.cz/Predpisy/Ostatni-dokumenty/Aktuality-WEB/Katastralni-vyhlasky/Priloha-KatV-k-podpisu-P-a-do-Sbirky-zakonu-\(1\).aspx](http://www.cuzk.cz/Predpisy/Ostatni-dokumenty/Aktuality-WEB/Katastralni-vyhlasky/Priloha-KatV-k-podpisu-P-a-do-Sbirky-zakonu-(1).aspx)
4. GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.

5. HNILÍČKA, Pavel, 2012. *Sídelní kaše: otázky k subúrbánní výstavbě kolonií rodinných domů: urbanismus do kapsy*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-592-4.
6. CHABIČOVSKÁ, Kateřina, Iva GALVASOVÁ, Jan BINEK, Jan HOLEČEK a Hana SVOBODOVÁ, 2012. *Metodika „RoIA - Přístupy k vymezování regionů vyžadujících specifickou podporu na krajské úrovni“* [online]. Brno: GaREP, spol. s r.o., Společnost pro regionální ekonomické poradenství, [cit. 28. prosince 2017]. Dostupné z: http://www.regionálnírozvoj.cz/tl_files/soubory/Metodiky/metodika_vymezovani.pdf
7. JEHLÍK, Jan, 2013. *Obec a sídlo: o krajině, urbanismu a architektuře*. Praha: Ausdruck Books. ISBN 978-80-260-5399-6.
8. KOPÁČEK, Miroslav, 2017. Vymezování oblastí vyžadující specifickou podporu na krajské úrovni na příkladu Ústeckého kraje. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Region v rozvoji společnosti 2017*. Brno: Mendelova univerzita, s. 390-399. ISBN 978-80-7509-548-0.
9. MAIER, Karel et al., 2012. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4198-7.
10. MAPY.CZ, 2017. *Plánování trasy* [online]. Praha: Seznam.cz, [cit. 22. prosince 2017]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?planovani-trasy>
11. OUŘEDNÍČEK, Martin et al., 2008. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. ISBN 978-80-86561-72-1.
12. OUŘEDNÍČEK, Martin, Petra ŠPAČKOVÁ a Jakub NOVÁK, eds., 2013. *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2226-4.
13. SMUTEK, Jan, 2016. *Wpływ suburbanizacji na budżety gmin w strefie oddziaływania wielkich miast w Polsce: disertační práce*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński.
14. SÝKORA, Luděk, 2003. Suburbanizace a její společenské důsledky. In: *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*. Roč. 39, č. 2, s. 217-233. ISSN 0038-0288.
15. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra et al., 2007. *Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst*. Hradec Králové: Civitas per populi. ISBN 978-80-903813-3-9.
16. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, 2009. *Urbanizační procesy současného města*. Brno: VUTIUM. ISBN 978-80-214-3845-3.
17. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, 2010. *Jak sledovat indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni?* Hradec Králové: Civitas per Populi. ISBN 978-80-904671-3-2.
18. TOUŠEK, Václav et al., 2008. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-114-4.
19. WOKOUN, René et al., 2008. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-699-0.
20. WOKOUN, René et al., 2011. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-304-9.
21. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).